

ФОНДАЦИЯ
АСОЦИАЦИЯ
АНИМУС

Адрес: София 1000, ул. „Екзарх Йосиф“ 85
Т/Ф: (+3592) 983 5205 983 5305, 983 5405
E: animus@animusassociation.org
www. animusassociation.org

Изх. №: _____

До:

**51-ВО НАРОДНОТО
СЪБРАНИЕ НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

СТАНОВИЩЕ

От:

**ФОНДАЦИЯ
„АСОЦИАЦИЯ АНИМУС“**

Адрес: гр. София, ул. „Екзарх
Йосиф“ № 85

**Относно: Законопроект за
изменение и допълнение на
Семейния кодекс със
сигнатура № 51-454-01-52**

УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА НАРОДНИ ПРЕДСТАВИТЕЛИ,

Фондация „Асоциация Анимус“ е неправителствена организация, която предоставя подкрепа на жертви на домашно насилие в продължение на 30 години и има дългогодишен поглед над системата за закрила и подкрепа на пострадалите. С настоящото писмо бихме искали да предоставим експертно становище си във връзка със Законопроектът за изменение и допълнение на Семейния кодекс със сигнатура № 51-454-01-52, като считаме, че при обсъждането и гласуването му следва да се вземат предвид следните обстоятелства:

1. По отношение на предложената в пар.1 от законопроекта промяна в чл.1 СК:

Съгласно редакцията на законопроекта, предлага се с чл. 1 СК да се регламентира, че с кодекса, освен отношенията, основани на брак, родство, осиновяване, настойничество и попечителство, се урежда и правото на личен и семеен живот. Възщност, предложената от вносителите промяна е относима към чл.8 ЕКПЧ и чл.7 ХОПЕС. Посочените разпоредби, обаче, съгласно практиката на Съда на ЕС и Европейския съд по правата на човека, имат изключително широк обхват – личният и семеен живот не се ограничават само до семейното право, а, напротив, обхващат неизчерпателни, различни аспекти, включително защита на личната неприкосновеност, правото на лична свобода, защитата на кореспонденцията, защита на лични данни, както и правото на защита срещу неоснователни намеси от страна на държавата, като например необосновани обиски и задържания. От друга страна, чл. 4 ЗНА въвежда понятието за кодекс, като регламентира, че това е нормативен акт, който урежда обществените отношения, предмет на цял, но конкретен клон на правната система или на обособен конкретен негов дял. Тоест, абстрактното включване на правото на личен и семеен живот като част от обществените отношения, уредени със Семейния кодекс, разкрива, че вносителите на законопроекта не са положили усилие да се образуват относно широкият предметен обхват на това основно човешко право, ерго, за невъзможността то да бъде регламентирано чрез кодекса.

2. По отношение на предложеното в пар.2 от законопроекта въвеждане на чл.58а СК:

Споделеното родителство е модел на грижа, при който акцентът се поставя върху установяването на еднакъв обем на родителски права върху детето след раздяла или развод, което обикновено включва разделено физическо пребиваване (например, половината от времето при единия родител и половината при другия). Въпреки че споделеното родителство безспорно има ползи, то също така поставя значителни изисквания както за родителите, така и за детето, доколкото зависи от наличие на пълна и постоянна готовност на родителите да си сътрудничат и да комуникират ефективно, те трябва да имат способността да работят заедно и да правят компромиси, когато е необходимо, в интерес на детето. Споделеното родителство може да увеличи риска от конфликти, особено ако емоционалната незрялост на един или двамата родители води до непрекъснати спорове. Това може да доведе до напрежение в семейната атмосфера и да има пагубен ефект върху психическото здраве на детето. Възможно е детето да изпитва стрес, ако между двамата родители има големи разлики в начина на отглеждане или ако се наложи да премества често между домовете. Това може да доведе до чувство на несигурност и трудно адаптиране към различни условия, което оказва влияние на емоционалното му развитие. Често практическото осъществяване на споделено родителство се проваля, когато родителите не могат да сътрудничат ефективно. Когато родителите не са достатъчно емоционално и психологически зрели, те може да не са в състояние да поставят детето на първо място и да управляват конфликти по

конструктивен начин. В тези случаи споделеното родителство често се проваля, защото родителите не могат да изпълняват ролите си адекватно.

Висшият интерес на детето е основен критерий при определяне на правата на родителите. Съдът трябва да се увери, че всяко решение е в полза на емоционалното, физическото и психическото благосъстояние на детето. По отношение на споделеното родителство, това положение намира ясно отражение в практиката на Върховния касационен съд, който нееднократно в мотивите си¹ е отбелязал, че никакво правосъдие, колкото и справедливо и изкусно да бъде постановен съдебният акт, не може да е по-добро за непълнолетното дете от съзнателно сторения от родителите избор да превъзможнат личностните си противоречия, за да може наистина детето в спокойствие и добруване да черпи и от двамата си родители необходимите му ресурси за хармонично развитие. Според практиката на съда, **въпросите за споделеното родителство изискват висока степен на узряване на обществото и действително осъзнаване от страна на родителите на интереса на детето като висша ценност, без използването му като куха фраза с цел вземане на надмощие над другия родител.**

Нещо повече, в трайната си практика, Върховният касационен съд² постановява, че настоящата редакция на разпоредбата на чл. 59, ал. 2 от Семейния кодекс е приложима само в случаите на развод по исков ред, при непостигане на споразумение между родителите относно местоживеенето на ненавършилите пълнолетие деца и упражняването на родителските права спрямо тях, защото законът сочи, че следва да бъде предпочетен един от родителите, при когото детето да живее и той да е носител на родителските права. Чрез решението по чл. 59, ал. 2 СК съдът изпълнява социалната си функция за предоставяне на адекватна защита на ненавършилите пълнолетие деца с оглед запазването на висшите им интереси и гарантира правната сигурност, задължавайки и най-вече вменявайки отговорност на единия родител да се грижи за тяхното непосредствено отглеждане и възпитание, до постигането на общо съгласие относно упражняването на родителските права. В този смисъл е допустим режим на лични отношения с другия родител, който е най-адекватен за установения, съобразно конкретните обстоятелства по делото, интерес на децата. **Във всички случаи разпоредбата на чл. 59, ал. 2 СК изключва възможността родителските права да бъдат предоставени за упражняване съвместно на двамата родители в случай, че между тях не е постигнато споразумение по упражняването им. Предвид посоченото, налице е вътрешно противоречие в предложението за изменение на сочената разпоредба в изречения второ и трето, а именно: „Когато и двамата родители искат да упражняват родителските права, съдът може да постанови съвместното им упражняване, като определи съответни мерки за всеки родител. Когато родителите са постигнали съгласие за съвместно упражняване на**

---

¹ В този смисъл: Тълкувателно решение № 1 от 03.07.2017 г. по тълк. д. № 1 / 2016 г. на Върховен касационен съд, ОСГК, Определение № 307 от 03.04.2019 г. по гр. д. № 4175 / 2018 г. на Върховен касационен съд, 4-то гр. отделение;

² В този смисъл: Решение № 60225 от 11.11.2021 г. по гр. д. № 786 / 2021 г. на Върховен касационен съд, 4-то гр. отделение, Определение № 880 от 17.12.2018 г. по гр. д. № 2818 / 2018 г. на Върховен касационен съд, 3-то гр. отделение, Определение № 141 от 03.02.2016 г. по гр. д. № 5806 / 2015 г. на Върховен касационен съд, 3-то гр. отделение

родителските права, но имат разногласия по някои от мерките относно упражняването им или личните отношения с детето, съдът постановява съвместно упражняване на родителските права, като разрешава разногласията“. Считаме, че ако така описаната редакция на чл. 59, ал. 2 СК бъде въведена в действащото българско право, това ще създаде множество предпоставки за противоречиви съдебни решения на първа и/или втора инстанция, несъобразена с утвърдената практика на Върховния касационен съд.

2. По отношение на предложената в пар.1 от законопроекта промяна в чл.59, ал.6 във вр. с ал. 4, предложения трето и четвърто, СК:

Категорично сме съгласни, че преценката на съда следва да обхваща наличието на данни за родителско отчуждение или домашно насилие. Въпреки посоченото, на първо място, **считаме, че на този етап не е възможно на правосъдната система ефективно да бъдат осигурени достатъчен брой вещи лица-психолози, които да са доказани специалисти по проблематиката на родителското отчуждение конкретно,** не е ясно и как, респективно дали, се планира елиминиране на тази липса от компетентни психолози. Опасяваме се, че за да спази буквата на закона, така както е направено законодателното предложение, съдът ще следва на произволен принцип и с оглед ангажираността на съответните вещи лица от нарочните списъци, да изслушва психолози без необходимите специални познания, което води до сериозен риск за формиране на недостатъчно ясна и обективна преценка относно висшият интерес на детето.

Освен това, логично е, че ако се приеме, че задължително следва да се изслуша вещо-лице психолог конкретно при данни за родителско отчуждение, то това следва да е приложимо и при наличието на данни за домашно насилие. Децата, които са свидетели на домашно насилие или са подложени на насилие, развиват сериозни психологически и емоционални проблеми. Когато един от родителите е извършител на насилие спрямо детето, или спрямо другия родител, това създава пряка опасност за физическата и емоционалната безопасност на детето. Насилственият родител може да използва детето като средство за манипулация или контрол спрямо другия родител, което утежнява положението. В тази връзка, обаче, **следва да се отбележи, че съгласно Приложение № 5 към Правилника за приложение на Закона за защита от домашно насилие, влязъл в сила на от 30.08.2024 г., е налице утвърдена Методика за оценка на риска при данни за домашно насилие, която все още масово не се прилага от страна на съдебните състави.** Считаме, че въвеждането на нови, допълнителни изисквания, преди наличие на утвърдено и ефективно приложение на вече действащи инструменти, не е добър законодателен подход.

3. Изразяваме съгласието си във връзка с включването на въпросите за пътуването на детето в чужбина и документите, свързани с това, в предметния обхват на чл.59 и чл.127 СК, както и въвеждането на чл.127а СК, доколкото действително приемането на страната ни в Шенген създава предпоставки за извеждане на деца извън България по смисъла на Хагската конвенция за гражданските аспекти на международното отвлечане на деца.

С уважение: _____

**/Надежда Стойчева - директор на фондация
„Асоциация Анимус“/**